

Л.О. Чернишова, канд. екон. наук, доц. (*ХДУХТ, Харків*)

В.О. Козуб, канд. екон. наук, доц. (*ХНЕУ ім. С. Кузнеця, Харків*)

Х.А. Махмудов, студ. (*ХДУХТ, Харків*)

ОСОБЛИВОСТІ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ РЕСТОРАННОГО БІЗНЕСУ В УКРАЇНІ

Розвиток ресторанного бізнесу має соціальне призначення задоволення потреб клієнтів у харчуванні. Платна основа послуг вимагає від підприємств ресторанного бізнесу дотримання вимог ведення підприємницької діяльності в частині забезпечення відносин із державними органами.

Для ресторанного бізнесу соціально-орієнтована модель економіки не перешкоджає вільній конкуренції, та водночас може створити сприятливе правове поле для здійснення підприємницької діяльності, контролю якості надаваних послуг, а відповідно забезпечити безпеку життя та здоров'я споживачів продукції ресторанного бізнесу, надати соціальні гарантії найманим та зайнятим особам у цьому бізнесі.

В умовах ринку втручання держави в економіку зумовлено необхідністю корегування недосконалого ринкового механізму. Позиція повного невтручання держави в економіку призвела Україну до кризи. Відсутність ефективного господарського механізму стала причиною погіршення стану у сфері послуг, в тому числі у ресторанному бізнесі.

В сучасних умовах для України головною метою державного регулювання є забезпечення переходу від хаотичних до регульованих економічних процесів за допомогою відповідних важелів [1, с. 89].

Діяльність підприємств ресторанного бізнесу підпорядкована законам ринку та регламентується низкою вимог щодо реєстрації, здійснення діяльності, сплати податків, та контролю з боку держави, що формує механізм державного регулювання.

На нашу думку, регуляторний механізм у забезпеченні ефективності ресторанного бізнесу включає комплекс практичних заходів, засобів, важелів, стимулів, що у своїй взаємодії здійснюють вплив на ефективність ресторанного бізнесу на всіх рівнях економічної системи з метою створення умов його економічного розвитку відповідно до потреб суспільства та поставлених завдань.

Основою ефективного державного регуляторного механізму є створення прозорої та чіткої нормативно-правової бази, мінімізація суперечностей у ній, оскільки нормативно-правова база задає правила та умови функціонування, як на ринку в цілому, так і на ринку ресторанного бізнесу зокрема.

Нормативно-правове регулювання у ресторанному бізнесі України здійснюється цілою низкою законів, декретів, правил, та порядків. Зміна умов господарювання потребує відповідних коректив у нормативних та організаційно-правових документах, що регламентують діяльність підприємств (закладів) ресторанного бізнесу.

Через механізми державної реєстрації, держава отримує можливість здійснення обліку і контролю діяльності юридичних осіб та фізичних осіб-підприємців, здійснення соціальної та фіскальної політики. Зміни, що вже відбулися у законодавстві, спрощують процедури державної реєстрації для підприємців, що опосередковано сприяє розвитку підприємництва. Вільний режим обміну інформацією між органами державної реєстрації, статистики, Пенсійного фонду та Державної податкової служби робить діяльність підприємця більш прозорою для таких служб.

У нормативно-правовому регулюванні діяльності підприємств ресторанного бізнесу, окрім процедури державної реєстрації, що є обов'язковою для всіх без виключення юридичних та фізичних осіб, активно використовується система дозволів, та ліцензування.

Суб'єкту господарювання для здійснення діяльності у сфері ресторанного бізнесу потрібно отримати експлуатаційний дозвіл санітарно-епідеміологічної служби. Також, згідно ст. 57 Кодексу цивільного захисту України, підприємець не може почати роботу до моменту подання декларації відповідності матеріально-технічної бази роботодавця вимогам законодавства з питань охорони праці та промислової безпеки [2].

Окрім процедур реєстрації та отримання дозволів на проведення своєї діяльності, у багатьох підприємств ресторанного бізнесу постає необхідність ліцензування у випадках, коли таке підприємство займається реалізацією алкогольних напоїв або тютюнових виробів. Таке ліцензування дає можливість додаткового залучення коштів у бюджет країни і тому є інструментом нормативно-правового регулювання та фіскальної політики країни.

Ціноутворення в ресторанному бізнесі здебільшого здійснюється самим підприємцем, проте в окремих випадках проводиться регулювання цін на продукцію підприємств. Так, граничні торговельні надбавки на продукцію громадського харчування, що реалізується в загальноосвітніх, професійно-технічних навчальних закладах можуть регулюватися відповідними розпорядженнями обласних та міських державних адміністрацій [3].

Таким чином, система нормативно-правового регулювання ресторанного бізнесу є досить складною та включає в себе різноманітні

інструменти. Це формує правове поле для здійснення господарської діяльності, надає державі інструменти контролю за здійсненням цієї діяльності та можливість для залучення грошових коштів у бюджет країни через оподаткування, ліцензування, патентування та систему надання дозволів (на розміщення об'єктів торгівлі).

Незважаючи на зміни, що вже відбулися в Україні, на сьогодні нормативне регулювання підприємницької діяльності залишається досить складним. Перед підприємцем постає необхідність постійного відстеження змін у законодавстві, нагромадження регулюючих документів спричиняє складності з додержанням своїх прав та обов'язків. В таких умовах одним з обов'язків держави стає максимальне забезпечення прозорості та доступності нормативно-правової інформації.

Формування взаємоузгодженої та цілісної нормативно-правової бази є найголовнішою передумовою для розвитку малого підприємництва, що переважає у ресторанному бізнесі. Проте система нормативно-правового регулювання не є єдиним механізмом впливу держави на діяльність ресторанного бізнесу в країні. Підприємства цієї сфери можуть приймати активну участь у державних програмах підтримки підприємницької діяльності. Це може бути політика оподаткування, кредитування, лояльності, інформаційного забезпечення [4, с. 27-28].

Отже, державне регулювання у ресторанному бізнесі направлене на формування умов для підвищення соціально-економічної ефективності діяльності із забезпечення послуг відносно задоволення потреб споживачів у харчуванні. Тому результативність механізмів державного регулювання визначається шляхом моніторингу зміни товарообороту, показників забезпеченості населення закладами ресторанного бізнесу та посадковими місцями в них, кількості зайнятих і найнятих у даному виді діяльності, рівня доходів і соціальною захищеністю власників і працівників сфери ресторанних послуг. Крім цього, державне регулювання підприємств ресторанного бізнесу повинно бути спрямоване на зниження рівня тонізації, корупції, створення умов для зростання податкових надходжень.

Розвиток сфери ресторанного бізнесу в Україні пов'язаний з необхідністю удосконалення державного регулювання торговельно-виробничої діяльності, розроблення та впровадження заходів, націлених на:

- максимальне задоволення потреби населення у продуктах харчування;

- посилення соціальної спрямованості розвитку мережі ресторанного бізнесу;
- активізацію підприємництва та підтримку малого бізнесу;
- збільшення грошових надходжень у бюджет від діяльності загальнодоступних підприємств ресторанного бізнесу та обмеження можливостей для їх тіньового обороту;
- поширення найбільш зручних і прогресивних технологій торговельно-виробничого обслуговування населення;
- підвищення контролю за якістю та безпекою харчових продуктів, що реалізуються мережею підприємств ресторанного бізнесу;
- удосконалення інформаційного, кадрового, наукового забезпечення підприємств, що здійснюють свою діяльність у сфері ресторанного бізнесу.

Список джерел інформації

1. Антонова В.А. Ресторанный бизнес: механизм и эффективность управления стратегическим развитием: монография. Донецк: ДонНУЭТ, 2009. 277 с.
2. Кодекс цивільного захисту України від 02.10.2012 № 5403-VI (зі зм. і доп. від 11.02.2015). *Відомості Верховної Ради України*. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/5403-17/page>.
3. Про встановлення граничних торговельних надбавок (націнок) на продукцію громадського харчування, що реалізується в загальноосвітніх, професійно-технічних, та вищих навчальних закладах: Розпорядження від 07.02.14 р. №70. URL: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/XR140051.html.
4. П'ятницька Г.Т. Формування стратегії розвитку підприємств ресторанного господарства: автореферат дис... д-ра екон. наук: 08.00.04 / Київ. нац. торг.-екон. ун-т. Київ, 2008. 44 с.

Л.Ф. Чумак, канд. екон. наук, доц. (*ВПА, Харків*)

ЕКОЛОГО-ЕКОНОМІЧНІ ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ ХАРКІВСЬКОГО РЕГІОНУ

Розвиток рекреаційного та туристично-готельного бізнесу у всіх країнах світу тісно пов'язано з рівнем вирішення екологічних проблем потенційної території відвідування. На сучасному етапі стан економіки України характеризується низкою проблем, що пов'язані з фінансуванням підприємств, у тому числі, нехваткою гостро потрібних